

Focus

Europaparlamentets tolkar

Europaparlamentet har ofta liknats vid Babels torn ur språksynpunkt. Utan kommunikation kunde inte Babels torn byggas vidare. Men Europaparlamentet har inte samma problem. Skillnaden är tolkarna. Europaparlamentets ledamöter talar olika språk, tack vare tolkning kan de ändå förstå varandra.

Europaparlamentets ledamöter är valda för att representera sina väljare. Inte för sina språkkunskaper. För att garantera likabehandling har Europaparlamentets ledamöter rätt att under sammanträden använda sig av ett valfritt officiellt språk. Detta föreskrivs uttryckligen i parlamentets arbetsordning.

Europaparlamentet är världens största arbetsgivare för tolkar. Institutionen har 350 fast anställda tolkar, och 400 frilanstolkare som anställs när det är stor arbetsbelastning.

Vid Europaparlamentets sammanträden är tolkens närvaro ett bekant inslag. Tolkarna sitter i ljudisolerade bås, placerade längs med sammanträdesrummet, och återger korrekt ett anförande på något av EU:s 20 officiella språk. Synliga för mötesdeltagarna, men aldrig i fokus, är de talarnas röst.

Fakta och uppgifter

Det började med fyra språk (franska, tyska, italienska och nederländska), på 1950-talet, när Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Luxemburg och Nederländerna bildade Europeiska kol- och stålgemenskapen. Fyra språk betyder endast tolv olika språkkombinationer. Så tolkningen gick lätt. Men de successiva utvidgningarna fram till 1995 innebar ytterligare språk och fler svårigheter. Exempelvis med finska språket som få talar som andraspråk. Lösningen var så kallad returtolkning - tolkning från tolkens modersmål till ett annat språk. Egentligen arbetar tolken från ett främmande språk till sitt modersmål. De finska tolkarna var 1995 först att använda returtolkning.

Med utvidgningen 2004 har parlamentets arbetsspråk nästan fördubblats. Förutom Cypern, som använder grekiska, förde alla nya medlemsstater med sig sitt eget språk (tjeckiska, estniska, lettiska, litauiska, ungerska, maltesiska, polska, slovakiska och slovenska). Att hitta tolkar med rätt språkkunskaper är inte lätt, i synnerhet från mindre språk som maltesiska som talas av 400 000 personer.

Nu arbetar Europaparlamentet på 20 språk. Det är 380 möjliga språkkombinationer. Returtolkning har utvecklats liksom "relätolkning" - tolkning mellan två språk via ett tredje språk. Men i takt med att tolkarna lär sig fler språk tolkas allt fler språk direkt. Tolkarna arbetar i grupp, tre tolkar sitter i varje bås. Under ett plenarsammanträde arbetar 60 tolkar.

Det tar inte slut här. Rumänien och Bulgarien kan bli EU-medlemmar 2007, och tolkarna har redan börjat att ge observatörerna möjligheten att följa parlamentets debatter på sina modersmål. I framtiden kan parlamentet behöva erbjuda irisk tolkning. Kroatien och Makedonien har ansökt om EU-medlemskap. Och den spanska regeringen har föreslagit att lägga till språken katalanska, galiciska och baskiska under plenarsammanträden. På den vägen fortsätter det.

Att var eller inte vara ... tolk

Tolkar behärskar sitt modersmål perfekt och har en väldigt hög nivå i minst två andra språk. "För att bli tolk måste du tycka om språk", säger tolken Gerturd Dietze, från Tyskland. Du måste "tycka om utmaningen att lära och att hålla uppe en hög nivå i ett språk". De flesta tolkar har fyra eller fem arbetspråk, vissa sju eller åtta, och de behärskar språken mycket bra. Det är viktigt att de har en perfekt förståelse av vad som sägs eftersom det inte finns tid att slå upp i en ordbok eller fråga en kollega. Tolken måste lita på sig själv.

Men språkkunskap är bara ett verktyg. Tolkning handlar om att framföra talarens budskap. Många kan tala främmande språk, men få är duktiga tolkar. Det är en kunskap som man måste utveckla.

Ett brett spektra av ämnen behandlas i Europaparlamentets debatter. Därför är det viktigt att tolken har en god allmänbildning och en bred kunskap om EU:s olika verksamhetsområden. Att känna till ledamöternas politiska inställning gör det lättare för tolken att greppa vad talaren vill få fram, utöver orden som används.

Tolkarna är professionella kommunikatörer. Vad de tycker om det som sägs är inte relevant. "Jag gör det möjligt för människor att förstå varandra, oavsett vad de säger, och även om det är emot min sanning", säger Dietze. "Vi är inte partiska, vilket är lättare för människor med skådespelartalang som kan sätta sig in i talarens tankegång ... som är på samma våglängd".

Tolkens arbete

Tolkning är inte det samma som att översätta ord för ord. Det handlar om att framföra ett budskap, som fångas i ett språk och sedan återge det exakt på ett annat språk. Eftersom tolkar arbetar direkt präglas arbetet av stark tidspress. De simultantolkar ett tal från originalspråk till ett annat språk. Tolkarna lyssnar och talar samtidigt. Selektiv lyssning möjliggör att fokusera på budskap snarare än ord.

I tolkbåset har tolkarna inte mycket tid. Därför är det viktigt med gott om tid för förberedelser. Att läsa relevanta dokument på de olika arbetspråken, och att hålla sig informerad om utvecklingar och nya termer. En annan viktig del av arbetet är att regelbundet läsa media från olika länder och följa med i den internationella politiska situationen och den senaste utvecklingen. "Du måste förstå sammanhang, för att saker ska komma naturligt; annars måste du stressa och hänga upp dig på ord", förklarar Dietze.

Merparten av parlamentets sammanträden är i Strasbourg eller Bryssel. Men ibland äger möten rum i andra länder. Detta innebär att tolkarna måste resa mycket. Det är tröttsamt, men intressant och ett bra tillfälle att lära. Livslångt lärande är en del av tolkens arbete: "Knappast någon dag kommer jag hem utan att konstatera att 'idag har jag lärt mig något nytt'", säger Dietze.

Mer än ord

Tolkens arbete är inte så enkelt som det kanske kan tyckas om man ser det utifrån. Ledamöter glömmer ofta att deras inlägg simultantolkas till andra språk. De använder ofta färgstarkt språk, skämt och ordlekar, som kan vara väldigt svårt, om inte omöjligt, att översätta. Siffror, personer som pratar fort eller läser från anteckningar försvårar tolkens arbete.

Ordlekar är kanske en av tolkens största svårigheter. "I vissa fall kan man översätta, när liknande uttryck finns i det egna språket. Men det är en risk eftersom uttrycket kan tolkas annorlunda än i originalspråket och ledamöter som lyssnar på din översättning kan reagera på dina ord snarare än på vad talaren ursprungligen sade", säger Bernard Gevaert, tolk från Nederländerna.

Den begränsade talartiden under plenarsammanträdet kan också vara ett problem. Ledamöterna har ofta mycket att säga. Därför talar de fort, och kanske läser från en redan förberedd text. Att prata snabbt är inget större problem om ledamöten improviserar. Däremot blir det riktigt problematiskt när talaren läser upp en text.

"Viktigt att följa vad som händer i mötesrummet"

En del av budskapet som tolkarna måste återge är det osagda. De måste uttrycka icke verbala koder, exempelvis röstläge och kroppsspråk. Det är viktigt att tolken kan se talaren och publiken för att uppmärksamma olika reaktioner. "Jag följer hela tiden vad som händer i mötesrummet" förklarar Dietze. "Det är viktigt att se vem som går in och ut eller exempelvis att lägga märke till om ordföranden viskar något till sin assistent. Saker kan snabbt ta en oväntad vändning. God förberedelse kräver att man går händelserna i förväg".